

Ved årsskiftet erstattes kvakksalverloven fra 1936. Hensynet til pasientene tilsier at de skal ha mulighet til å treffe egne valg på et godt informert grunnlag

Alternativ behandling – når man målet om økt sikkerhet for pasientene?

I Tidsskriftet nr. 5/2003 stilte jeg spørsmålet «Alternativ behandling – blir pasientenes sikkerhet ivaretatt?». Foranledningen var hvorvidt lov om alternativ behandling (1) vil gi tilfredsstillende virkemidler til å kunne reagere overfor alternative behandlere som villeder og utnytter pasienter eller pårørende.

Loven ble vedtatt av Stortinget våren 2003 og er planlagt å tre i kraft den 1. januar 2004. Spørsmålet nå er om ett av de primære målene med denne lovgivningen – økt sikkerhet for pasienter – vil oppnås.

Med lov om alternativ behandling oppheves samtidig kvakksalverloven fra 1936. Denne har vist seg ikke å være formålstjenlig når det gjelder å ivareta pasientenes sikkerhet i forbindelse med alternativ behandling. Dette skyldes i hovedsak at loven i liten grad er blitt håndhevet. Det store flertallet av saker som ble politianmeldt, endte med henleggelse. Dette har trolig sammenheng med at kvakksalverloven dels ble opplevd som lite tidsmessig, dels at innholdet i sentrale bestemmelser hadde et uklart innhold som gjorde det vanskelig å vurdere om det foreligger en overtredelse eller ikke.

Frihet til selv å velge mellom ulike behandlingsformer forutsetter at befolkningen er i stand til å foreta en realistisk vurdering av de alternative behandlingstilbudene. Det er derfor helt nødvendig å bidra til relevant, informativ og ikke-villedende opplysning om slike tilbud. Dermed spiller nettopp bestemmelser om markedsføring av alternativ behandling en sentral rolle i beskyttelsen av pasientene. Slike bestemmelser må – foruten å stille positive krav til innholdet av markedsføringen – klart presisere at markedsføringen ikke må være egnet til å gi det inntrykk at en alternativ behandling har effekt på konkrete sykdommer eller lidelser.

På grunn av manglende dokumentasjon for effekt av de forskjellige alternative behandlingstilbudene, må et slikt krav til markedsføringen fortolkes meget vidt, etter Legeforeningens oppfatning. Formuleringer må vurderes nøye i forhold til hvilke forventninger de er egnet til å skape i befolkningen.

Selv om det umiddelbart kan fremstå som harmløst, vil eksempelvis forbrukere med stor sannsynlighet oppfatte en uttalelse om at en behandling «kan benyttes ved» en bestemt lidelse som tilnærmet likt med at behandlingen «hjelper mot», «virker mot», «har effekt på», «forebygger» eller «helbreder» denne lidelsen, og at den dermed har effekt. Skal en alternativ behandler likevel kunne markedsføre sin behandling – ved å anvende formuleringer som er egnet til å skape forventninger om effekt – må dette etter vår mening forutsettes ledsaget av en plikt for den alternative behandleren til å gi klar og utvetydig opplysning om at effekt ikke er doku-

mentert. Dette må gjelde enten markedsføringen skjer mot befolkningen, eller i forbindelse med behandling av enkeltpasienter.

Regulering av markedsføring er blitt utdypet i en egen forskrift som Legeforeningen nylig har uttalt seg om. I den forbindelse har vi blant annet påpekt at også å holde tilbake relevante opplysninger, er egnet til å villedde pasientene. Et eksempel er å unnlate å gi opplysning om bivirkninger ved en behandlingsmetode.

Det er viktig at markedsføringsbestemmelsen uttrykkelig pålegger alternative behandlere plikt til å gi relevante opplysninger, slik at fortellser til skade for pasientene unngås.

Hensynet til pasientene tilsier at de skal ha mulighet til å treffe egne valg på et godt informert grunnlag. Legeforeningen har overfor Helsedepartementet foreslått endringer som legger til rette for mer konkrete retningslinjer for hva som er lovlig og ulovlig markedsføring av alternativ behandling. Dermed vil det være grunnlag for en enklere vurdering av om det foreligger en overtredelse av loven.

For å legge til rette for økt kvalitet i de alternative behandlingstilbudene, innføres det med den nye loven en frivillig registerordning. Denne ordningen innebærer ikke offentlig godkjenning av alternative behandlingstilbud – ei heller godkjenning som gjelder innholdet av de faglige og etiske krav som stilles til de ulike alternative behandlerne. Likevel er det Legeforeningens vurdering at folk flest vil knytte en viss legitimitet til det å være registrert i et offentlig register – noe som etter vår oppfatning i seg selv innebærer en økt plikt for våre myndigheter om å overvåke og sanksjonere markedsføringen – og ikke minst: å overvåke og sanksjonere utøvelsen av den alternative behandlingen.

En skjerping av lovkrav vil imidlertid ikke alene være avgjørende for om hensynet til pasientene ivaretas. Det må forutsettes at påtalemyndigheten i fremtiden tar ansvar for å håndheve loven om alternativ behandling, slik at bestrebelsene på å øke sikkerheten for pasienter blir en realitet.

Litteratur

1. Ot.prp. nr. 27 (2002–2003). Om lov om alternativ behandling av sykdom mv.

Hans M. Bakke

Hans Kristian Bakke
hans.kristian.bakke@legeforeningen.no
president